

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

آشنایی با علم حدیث

علی نصیری

نصیری، علی، ۱۳۴۴ -

Nasiri, Ali

آشنایی با علوم حدیث / علی نصیری.

قم: حوزه علمیه قم، مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران، مرکز نشر هاجر، ۱۳۹۷.

۱۸۰ ص. ۶-۱۶۹-۳۷۸-۶۰۰-۹۷۸

فیفا

ممسلسل : ۱۱۱۷

حدیث --- علم‌الدرایه

Hadith @ilm al-Diray

حدیث

Hadith

علمیه قم، مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران، مرکز نشر هاجر

Hozeh Elmijeh Qom, Center management Hozeh Elmijeh sisters, Centre Publications hajar

۱۳۹۷ ۶۸/۹ ب. پ.

۲۹۷/۲۶۴

۵۲۳۶۴۰۱

آشنایی با علوم حدیث

نویسنده: علی نصیری

نهمین کتاب در رشته علوم حدیث و تدوین متون تحصیلی
مرکز نشر هاجر (وابسته به مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران)

تعداد صفحه و قطع: ۱۸۰ صفحه / وزیری

نوبت چاپ: اول، بهار ۱۳۹۷

شمارگان: ۶۰۰۰ نسخه

قیمت ویژه طلاب

چاپخانه: زلال کوثر

شابک: ۶-۱۶۹-۳۷۸-۶۰۰-۹۷۸

آدرس: قم - بلوار معلم - مجتمع ناشران - واحد ۱۱۴

تلفن: ۰۲۵-۳۱۰۱۵

پیامک: ۱۰۰۰۳۱۰۱۵

hajar.whc.ir hajar@whc.ir

با قدردانی از تمام همکاری‌هایی که در تولید این اثر نقش داشته‌اند از جمله:

* کارشناس تالیف و کنترل نهایی متن: حسین قاسمیان فریمان * کارشناس طراحی
آموزشی: مهدی علیزاده * ویراستار: سید مهدی قافله‌باشی * سرویراستار: محمد
جواد حمیدیان * صفحه‌بندی، صفحه‌آرایی، کنترل فنی و طراحی جلد: هادی احمدی
نظارت: سید مهدی جنتی

مرکز نشر هاجر
وابسته به مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران

مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خواهران

پیشگفتار

حوزه‌های علمیه شیعه، وارث میراث ماندگار علوم و معارف اهل بیت (علیهم‌السلام) و پاسدار حریم و کیان شریعت و عقاید اسلامی‌اند. این رسالت خطیر، مسؤولیت عالمان دین‌باور را در عرصه تعلیم و تربیت، چند برابر کرده است. دغدغه‌های همیشگی عالمان متعهد و طلاب و فضلاء دلسوز نسبت به اصلاح و غنابخشی کمی و کیفی سیوه‌ها، متون و الگوهای آموزشی، در راستای بالندگی، پویایی و کارآمدی نظام آموزشی حوزه، رورت بازنگری و اصلاح و تدوین متون بدیع و کارآمد را مورد تأکید قرار می‌دهد.

منزلت و رفعت جایگاه متون درسی در حوزه‌ها و بهره‌مندی از ثرات گران‌سنگ و ذخایر ارزشمند متون تعلیم، از یک سو و لزوم و وزانت و اعتبار مؤلفان آنها ایجاب می‌کند که در اصلاح و تدوین متون درسی اهتمام جدی صورت گیرد و تأمل شایسته مبذول شود. همچنین دگرگونی و تحول در گرایش‌ها، نیازها، انتظارات سیوه‌ها و جوهرهای تعلیم و تربیت، مسؤولیت متولیان و متصدیان امر آموزش و پژوهش و برنامه‌ریزی درسی را در حوزه افزودن سازد تا به صورت مستمر با ارائه روش‌ها و قالب‌های بدیع و با ارتقای محتوا به اصلاح و تدوین متون درسی، همت گمارند.

از این رو مرکز مدیریت حوزه‌های علمیه خاوران بر اساس ضرورت‌ها و نیازهای یاد شده، به اصلاح و تدوین متون درسی اقدام کرده و ده‌ها جلد کتاب درسی را اصلاحی، تدوین و منتشر کرده است. در این فرایند سعی شده که با حفظ اصالت و غنای محتوایی گنجینه‌ای ارزشمند بر جای مانده از عالمان گذشته، با کاربست تکنولوژی آموزشی و مباحث اصولی و معیارها و الگوهای جدید، متونی متناسب با اهداف خود، در چارچوب برنامه‌ها و سرفصل‌های مصوب و سطح علمی و انتظارات فراگیران ارائه کند.

پیمودن این مسیر بلند و طولانی، به مساعدت و حمایت همه جایه‌ها، صاحب‌نظران، مدیران و طلاب معزز نیازمند است که با ارائه پیشنهادهای، نقدها و دیدگاه‌ها از طریق رایانامه (Motoon@whc.ir) ما را در بهبود بخشی و طی نمودن درست و صحیح این مسیر صعب و دشوار، یاری دهند.

در اینجا فرصت را غنیمت می‌شماریم و از تمامی دست‌اندرکاران این طرح سپاسگزاریم. به‌ویژه مؤلف محترم جناب استاد حجت الاسلام والمسلمین علی نصیری، کارشناسان گرانقدر که ارزیابی علمی این کتاب را بر عهده گرفته‌اند، مدیریت محترم تهیه و تدوین متون و مباحث درسی، قدردانی می‌کنیم و تلاش خالصانه آنان را ارج می‌نهیم.

اداره کل برنامه‌ریزی و تدوین متون تحصیلی

امین نصیری پور

فصل اول: کلیات حدیث‌شناسی ۱۰

درس اول: جایگاه سنت ۱۱

درس دوم: نیاز به سنت (برای مطالعه) ۲۳

درس سوم: حجیت نبوی و ولوی ۳۶

فصل دوم: تاریخ حدیث شیعی ۴۸

درس چهارم: حدیث در دوران پیام صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام ۴۹

درس پنجم: منابع کهن حدیثی (برای مطالعه) ۶۳

درس ششم: آشنایی با جوامع اولیه حدیثی ۷۶

درس هفتم: آشنایی با جوامع ثانویه حدیثی ۹۲

فصل سوم: داریه الحدیث ۱۰۹

درس هشتم: تقسیمات خبر ۱۰۹

درس نهم: اصطلاحات حدیثی (۱) ۱۱۶

درس دهم: اصطلاحات حدیثی (۲) ۱۳۴

درس یازدهم: شیوه‌های تحمل و پذیرش روایات (برای مطالعه) ۱۴۸

فصل چهارم: رجال ۱۶۳

درس دوازدهم: آشنایی با منابع رجال شیعه ۱۶۳

مقدمه

سنت معصومان دومین منبع شناخت دین است که می‌توان گزاره‌های دینی را از آن استخراج کرد و به پرسش‌های گوناگون پاسخ داد.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله عصاره همه پیامبران، گفتار ایشان خلاصه دانش همه انبیاء است. از طرفی، سخنان پیامبر صلی الله علیه و آله در حجة الوداع، عصاه همه آموزه‌های دوران رسالت ایشان است. بنابراین، این نکته بنیادین در حدیث ثقلین که پیامبر صلی الله علیه و آله قرآن را ثقل اکبر و روایات اهل بیت علیهم السلام را ثقل اصغر خویش اعلام کرد، یعنی چکیده همه دانش و آموزه‌های پیامبران، در قرآن و روایات اهل بیت علیهم السلام بازتاب دارد.

براساس این سخن، اگر چیزی گران بهاتر از این دو منبع بود، ضربت آن در معرفی می‌کرد؛ چنان‌که از این گفتار می‌توان دریافت که خداوند از رهگذر قرآن و سنت، پیام‌های خود را در کامل‌ترین شکل به جهانیان ابلاغ کرده است.

از سوی دیگر، کنکاش در دانش‌های گوناگون اسلامی نشان می‌دهد روایات در کنار قرآن، بیشترین نقش را در ژرفا بخشی و فربه کردن آموزه‌های این علوم بردوش دارند.

به دلیل چنین جایگاه ارزشمندی است که ضبط، ثبت و تدوین روایات از آغاز توجه رسول اکرم ﷺ و اهل بیت علیهم السلام را به همراه داشت. دانشمندان مسلمان با گذر از فراز و نشیب‌ها تلاش در جمع‌آوری جوامع حدیثی و پدید آوردن دانش‌های تاریخ حدیث، درایة الحدیث، رجال الحدیث و فقه الحدیث، میراث روایی و آثار ارزشمند حدیثی را در اختیار ما قرار دادند که این حاصل کوشش بی‌وقفه آنان است.

با وجود این ناپذیر نیست نقش و تأثیر میراث حدیثی و علوم حدیث در شاخه‌های علوم اسلامی، آن‌گونه که باید، در حوزه‌های علمیه به دانش حدیث توجه نشده است. به برکت نهضت اسلامی ایران، اقبال چشمگیری به این دانش در حوزه‌های علمیه پدید آمد و در آن، مراکز مختلف آموزشی و پژوهشی علوم حدیث پایه‌گذاری و رشته‌های تخصصی در مقاصد مختلف دایر شد.

نگارنده، که به لطف الهی بیش از دودهمه ریم مطالعات و تحقیقات خود را به دو زمینه قرآن و روایات معطوف کرده و آثار گوناگونی بر این زمینه دارد، بنا به پیشنهاد معاون پژوهشی وقت حوزه علمیه خواهران در سال ۱۳۸۲ هـ. ش، همراه با طراحی دروس تخصصی حدیث حوزه، تألیف کتابی با عنوان «حدیث‌شناسی» را آغاز کرد.

این کتاب در دو جلد آماه شد و متن برگزیده و آموزش آن با عنوان «درسنامه علم حدیث تدوین شد و از سال ۱۳۸۴ هـ. ش تا کنون در زمینه علمیه خواهران تدریس می‌شود. همین کتاب، با برخی از تغییرات، با عنوان «آشنایی با علوم حدیث» در حوزه علمیه برادران مدارس برای بحث حدیث در پایه ششم است.

خداوند را بر این لطف بزرگ و امکان نقشی، هرچند خُرد، در فرایند آموزشی طلاب علوم دینی در دوازده سال گذشته، سپاس بی‌پایان می‌گویم.

براساس پیش‌بینی، یک واحد درسی با عنوان «آشنایی با علوم حدیث» در دوره ابتدایی حوزه علمیه خواهران، کتابی که اینک در اختیار علاقه‌مندان و خوانندگان محترم است در چهار فصل و دوازده درس تنظیم شده است.

با توجه به اقتضائات متون آموزشی، برای هر درس، بخش‌های اهداف درس، چکیده، پرسش، پژوهش و معرفی منابع بیشتر جهت مطالعه، پیش‌بینی شده است.

در پایان، سپاس بی‌پایان خود را به ساحت خداوند فیض‌گستر، به خاطر توفیق تألیف این کتاب تقدیم می‌کنم. همچنین از همه مدیران و عزیزان دست‌اندرکار انتشار این کتاب تشکر می‌کنم. امیدوارم این کتاب نیز همچون کتاب پیشین، در ارتقای دانش و ادبیت، تأثیری شایسته گذارد و از ساحت ربوبی می‌خواهم آن را ذخیره‌ای برای نسل‌های آینده قرار دهد.

بمنه و کرمه انه ولی التوفیق

علی نصیری

۱۳۹۶/۲/۱۸ ه. ش - اول رجب المرجب ۱۴۳۹ ه. ق